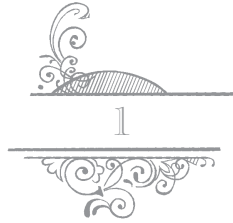

Sisukord

Etüüd punases	11
Üpris kummaline vahejuhtum	16
Kõige vägevam asi	20
Kutse	25
Meie aja kõige helgemad pead	27
Arthur's Seat	33
Lendamine	37
Baskerville Hall	46
Grover ja Tasku	53
Ringi pääsemine	60
Poksimatš	65
Kena vaatega tuba	73
Huvitavat sorti varas	81
Toidukamber	85
Doktor Watsoni trikk	90
Teadmisteks muudetud maagia	99
Õnnelik sekkumine	108
Baskerville'i jahisarve lahendamata mõistatused	112
Ristikhein	120
Roheline rüütel	127
<i>Domum trifolium incarnatum</i>	133
Kahe kirja lugu	139

Valencia Fernandez	144
Loogikahüpe	150
Arthur plartsatab	157
Pätt	166
Dagerrotüübid ja dünamiit	172
Jahisarv valmistab pettumuse	180
Kõik on paljastatud	185
Irene võtab seisukoha	196
Vastus tulebki	202
Kellapealt	207
Laps leiab ema	216
Suitsuheeringas	220
Suitsuheeringa napikad	225
Kõige erilisem kell	230
Õine külaline	236
Lord Bakeri portree	239
Jutuajamine doktor Watsoniga	245
Välk lööb uuesti	249
Kahtlustused ja lauahõbe	253
Maagialaterna etendus	257
Anonüümne vihje	262
Vanem Grey	268
Arthuri viimane võimalus	276
Ristikhein jõuab järele	282
Pimedusse	287
Tüdruk masinas	292
Professor tuleb tagasi	299
Sherlock Holmesi juurdlused	306
Lihtsalt algus	310
Tänu sõnad	321
Fotod ja joonistused Arthur Conan Doyle'i maailma kohta	323
Kõik Arthur Conan Doyle'i kohta	327

Etüüd punases

Arthur oli selline poiss, kes peaaegu kunagi ei eksinud. Koolis oli tal ülimalt närvesööv komme vastus loogiliselt tuletada ja sellega täppi ka veel panna. Aga klassikaaslased teadsid, et see pole tema süü – ta mõistus lihtsalt töötaski niiviisi.

Kui te oleksite Arthur Conan Doyle'ilt küsinud, kas sel kargel septembripäeval on midagi õhus ja kas ka tema tajub lähenevat seiklust ja ohtu, oleks ta teid kähku liigitanud ennustajaks, kes proovib temalt poolepennist välja petta.

Isegi Arthur, nagu nüüd selgus, võis aeg-ajalt eksida.

„Kas see ongi kõik?” küsis Arthur tol saatuslikul pärastlõunal, põrnitsedes lambalihatükki, mille härra Frazer lihapoes kaalule oli tõstnud. Seitsmeks tükiks jaotades oleks igaüks vaevu suutäie liha saanud.

„Arthur, ma kardan, et täna sinu raha eest rohkem ei saa,” vastas härra Frazer nukra naeratusega. Arthur märkas, et lihuniku silmade all on tumedad varjud.

Poiss heitis pilgu saepuruse põrandaga poe tagumisse nurka, kus tavaliselt töötas proua Frazer, aga naist ei olnud seal. Viimasel ajal oli ta nägemine kehvemaks muutunud – Arthur taipas seda sellest, kuidas naine teda tervitades silmi vidutas. Küllap oli asi nii halvaks läinud, et oma nägemisega ei saanud poeemand enam tööd teha. Sellest järelalus, et naine vajas arstiabi ja et härra Frazer pidi tema asemele palgatöölise võtma.

Teiste sõnadega jõudis Arthur järelalusele, et härra Frazer ei saanud enam endale lubada seda, et annab talle pisut rohkem, kui selle raha eest saab.

„Jah, söör,” ütles Arthur ja lisis viisakaid kombeid meelde tuletades: „Aitäh.”

Paberisse pakitud lambalihatükki käes hoides ja ukse poole liikudes silmitses ta teisi järjekorras seisvaid ostjaid. Seal oli mees, kes pidi olema väga hõivatud inimene, sest ta ei paistnud märkavat, et oli poodi tulles hobusesõnniku sisse astunud. Veel oli seal naine, kes rebenenud seeliku üsna lohakalt kinni oli õmmelnud. Ja poiss, kes punnis saapasääre põhjal otsustades kandis nuga kaasas.

Neid asju märgata oli parem kui vaadata suud vesistama panevaid vasika- ja sealihalõike härra Frazeri leti taga, kus need ootasid teiste perede toidulauale sattumist.

Need ei ole meie jaoks, ütles Arthur endale. *Vähemalt mitte täna.*

Ta tundis kergendust, astudes poest välja Edinburghi muna-kivisillutisega kallakil tänavatele, kus sagisid poodlejad ja ajalehepoisid, liikusid hobused ja tänavanurkadel müüsid tüdrukud lillekimbukesi.

Õhk lõhnas Barrowclough' pagariäri värskete piparkookide järele ja sügise saabumist sosinal kuulutatav edelatuul muutis selle jahedaks. Tänaväärsete väheste puude lehed kahisesid oma lendumineku korda oodates mõnusalt.

Noore Arthuri jaoks polnud tavaliselt miski imelisem kui septembrikuu pärastlõuna. September kuulutas uue kooliaasta algust. Uued tunnid. Uued õppeained.

Aga täna tõi tuul ta südamesse vaid jahedust.

Enne, kui ta ise arugi sai, kuhu jalad teda viivad, leidis ta end üle tänav W. Scotti raamatupoe poole minemas ja seal jälgimas, kuidas raamatupoodnik vaateakent kujundab. Siinpool klaasi ei näinud ta ühtegi pealkirja lugeda, aga köited olid täpselt sama ahvatlevad kui lihapoe parimad palad – ehk isegi ahvatlevamad. Mõelda vaid, milliseid Šotimaast kaugeid maailma paiku need endas sisaldasid, millised seiklused neis ootasid.

Poiss ohkas ja ta ihalus tegi aknaklaasi uduseks.

Need ei ole minu jaoks, meenutas ta endale. Mitte täna.

Kui ta pere ei saanud endale korralikku kõhutäidetki lubada, siis Arthuri mõistuse täitmiseks raamatuid ammugi mitte.

Just nagu selle kinnituseks ehmatas vali koputus sõrmenukkidega teiselt poolt klaasi Arthuri mõtetest välja. Raudhallide juustega raamatupoodnik põrnitses teda läbi poeakna ja andis käeviipega märku edasi minna.

Rahvarohkele kõnniteele tagasi jõudes langetas Arthur otsuse.

Talle meenus, kuidas Newingtoni kooli tõre direktor härra Crabtree, kelle hingeõhul oli hapupiima lõhn, ütles, et nii terase mõistusega poiss nagu Arthur suudab kindlasti siin maailmas haljale oksale jõuda.

Aga Arthuril polnud määratud härra Crabtree teooria tõepärasust testida, sest ta oli otsustanud, et ei lähe järgmisel nädalal Newingtoni kooli tagasi.

Keegi pidi perele raha teenima ja arvestades, et isa töötas üha vähem ja vähem, pidi see keegi olema Arthur. See mõte ajas talle hirmu nahka, aga tekitas ka otsustavust.

Ehk peaks ta homme lihunikuarisse tagasi minema ja paluma härra Frazeril end õpipoisina tööle võtta. Ta polnud päev otsa liha lõikamisest vaimustuses, aga see oli parem kui korstnaid pühkida või – tal jooksis judin üle selja – haudu kaevata.

Aga praegu vajati teda kodus, kus ema juba ootas, et hakata õhtusööki tegema.

Pöördudes oleks Arthur äärepealt kokku pörganud mööda käänulist tänavat lapsevankrit ülesmäge lükkava naisega.

„Palun vabandust, proua,” ütles ta.

Aga naine ei paistnud teda märkavatki.

Kummaline, mõtles Arthur.

Ta silmitses naist terasemalt. Naine oli ilus, aga ta nägu oli kuidagi pinges, nagu piinaks teda valu. Ta nägu oli nagu ümar ja kaame täiskuu, mis kõrgus ta küljel rippuvast õlakotist paistva kireva lillekimbu ja tulipunase kleidi kohal. Kleit torkas rahva hulgas silma, sest enamik möödujatest oli selga pannud hallikaks pleekinud pruunides toonides riided.

Naine tardus hetkeks paigale.

Samal hetkel märkas Arthur kolme asja.

Esiteks oli naise kleit tulus.

Teiseks oli titt vankris väga väike, ta ei saanud olla vanem kui kahekuune.

Kolmandaks hingas naine väga pinnapealselt.

Korraks vajusid naise laud kinni ja ta vajus ettepoole kaldu nagu teekann.

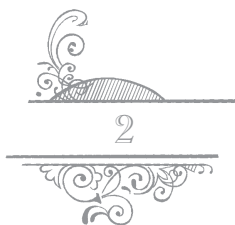
Arthur pillas lambalihapaki käest ja sirutas käed välja, püüdes naise kinni just hetk enne seda, kui too oleks pea vastu sillutist löönud.

Poiss tundis suurt kergendust, kui naise ettevaatlikult maapinnale sai asetada. Ta oli märke õigesti lugenud. Kohe, kui see naine minestusest ärkab, saab ta kenasti oma lapsega koju minna.

Lapsega!

Arthur pööras pead just sel hetkel, kui käru hakkas mööda kõnnitee kallakut allamäge veerema. Ta sirutas kiiresti käe seda püüdma, aga jäi hiljaks. Sedamööda, kuidas kallak järsemaks muutus, sai käru hoogu juurde ja kihutas üha kiiremini ja kiiremini.

Arthuri süda võpatas, kui käru veeres jõnksuga üle kivinuki ja võttis kursi otse tänava poole ... kus lähenes hirmsa kiirusega nelja tohutu suure hobuse veetud tõld.

Üpris kummaline vahejuhtum

Lapsevanker oli kohe-kohe hobuste kapjade alla jäämas, aga Arthur oli selleni jõudmiseks liiga kaugel! Ta silmitses pingsalt tänavat ja kummardus siis, ta sõrmed leidsid lõpuks maast väikese lahtise kivi.

„Hoi!” karjus ta kõigest kõrist ja lennutas kivi teele lootuses, et see tabab sihtmärki.

Kivi tabas kärust eespool kõndiva mehe kukalt, just nagu Arthur oli lootnud. Mees pööras süüdlast leida lootes kannalt ringi, aga nägi hoopis tänava poole kihutavat käru. Ta sööstis selle poole ja sai just õigel hetkel käepidemest kinni. Sekund hiljem tuhises tõld mööda.

Arthur laskis end kergendusest lõdvaks. Rahvast oli juba kogunenud vaatama, mis toimub, ja inimesed sirutasid kaelu, et lapsevankriga meest näha. Too tuli mäest üles, ühe käega lapsevankrit lükates ja teisega kõvasti jalutuskepi nupust hoides.

Arthurit üllatas, kui eakas päästja välja nägi – ta oli liikunud nagu noor mees.

„Kas sina selle kivi viskasi?“ küsis mees Arthurilt käheda ühetoonilise, aktsendiga häälega.

Arthur vahtis tahtmatult, kuidas eakas isand jalutuskepi kaenla alla toppis ja torukübarat kergitas, et kukalt hõõruda. Vanus polnud ainus, mis Arthurit üllatas. Mehe kortsuline nägu oli tumepruuniks päevitunud, nagu oleks ta äsja troopikast tulnud, ta lumivalge habe aga oli täiuslikult hoolitsetud. Tal oli pikk kitsas nina ja hallid silmad ning ta kandis peent vestiga tviidülikonda. Arthur märkas nüüd, et mehe jalutuskepp oli läikivast mahagonipuust sau, mille nupuks oli hõbedane rongapea. Mida teeb inglise härrasmees niisuguses naabruskonnas?

„Söör, palun väga vabandust,“ sõnas Arthur. „Ma taipasin, et kui hõikan, siis ei pruugi te aru saada, et ma *teid* hõikan. Te poleks õigel ajal ümber pööranud.“

Härrasmees silmitses Arthurit pikalt, enne kui ta habe korraks nõksatas. „Nojah, ma oletan, et võõrale inimesele peavigastuse tekitamiseks on hullemaidki põhjuseid.“

Tõre raamatupoodnik oli poest välja tulnud, et lapse ema püsti aidata. Naine tõstis tite tekkidest tehtud pesast välja ning surus oma rinna vastu.

„Mulle räägiti, et pean sind tänama, et sa poole kukkumise pealt kinni püüdsid,“ ütles naine Arthurile. Seejärel pöördus ta härrasmehe poole. „Ja teie päästsite mu lapse.“

Inglane raputas pead. „Ka selle eest olete poisile tänu võlgu. Kui tal poleks kiiret taipu jagunud, oleks tulemus olnud päris kole. Tõesti päris kole.“

Sellele järgnes üksjagu saginat, sest lapse ema nõudis, et Arthur võtaks temalt vastu lillekimbu, mille ta just turult oli ostnud, ja ka võõrad inimesed tahtsid poisi kätt suruda. Arthuri jaoks oli see kõik üpris peadpööriv, sest tema peamine soov oli koju minna. Lõpuks, kui lapsega ema minema läks ja rahvasumm hajus, jäid sündmuskohale ainult Arthur ja uudishimulik härrasmees.

Mees naaldus vastu raamatupoe seina ja toksis süütamata piibuga mõtlikult vastu huult. Kui ta Arthurile silma vaatas, oli ta pilk läbitungiv.

„Et siis sina pidurdasid selle naise kukkumist, jah?” küsis mees. „Kiire reaktsioon, ma oletan?”

„Ei, söör,” vastas Arthur, keda võõra valvas pilk rahutuks muutis. „Ma nägin, et ta hakkab kokku vajuma.”

„Jah? Mismoodi?”

„Noh, ma märkasin, et tal oli seljas uus kleit, ja ma nägin, et ta on näost kaame, ja paistis, et tal on raske hingata. Ta oli äsja lapse sünnitanud, aga ta piht oli väga sale. Nii ma siis mõtlesingi, et kui ta käis endale uut kleiti ostmas, võis ta sellega koos osta ka ...” Arthur tasandas hääle sosinaks. „... *korseti*.”

Ta lootis, et härrasmees ei pea veidraks, et poiss niisuguseid asju teab, aga lõppude lõpuks jagas Arthur tuba viie õega, kellest väike Constance sündis vaid mõni kuu tagasi.

Arthur kõhatas hääle puhtaks. „Aga ilmselgelt tõmbas see, kes talle korseti selga aitas, nõõrid liiga kõvasti kinni. Ja selline aluspesu teatavasti vähendab hingatava õhu kogust ja põhjustab ...”

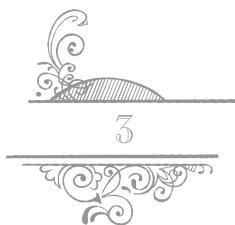
„Minestamist,” lõpetas härrasmees ise lause. „Seda küll.”

Läheduses hakkas Newingtoni kiriku kell täistundi lööma ja Arthur ahhetas.

„Palun vabandage mind,“ sõnas ta ennist maha pillatud lambalihapakki üles korjama kummardudes. „Ma pean koju minema.”

Mees kergitas Arthurile torukübarat. „Sinu vaatlusoskus teenis sind täna hästi,“ sõnas ta. „Ilmselt isegi paremini, kui sa ise tead.”

Enne, kui Arthur oskas nii kummalistele hüvastiijätusõnadele midagi vastata, oli mees juba rahva hulka kadunud. Aga Arthur jõudis sellegipoolest tema juures veel midagi veidrat märgata. Mees oli mäest üles tulles jalutuskeppi paremas käes hoidnud. Aga nüüd, ära minnes, oli kepp tal kõvasti vasakus käes.

Kõige vägevam asi

Päike oli lõplikult silmapiiri taha vajumas, kui Arthur uksest sisse tormas. Ta viis öde veetsid õhtutunnid eestoa nurkades nagu kerratõmbunud kassid, nii et polnud mingi üllatus, et talle kohe vastu joosti. Mary põimis väikesed käed talle kaela ümber, alles kõndima õppinud Caroline klammerdus ta jala külge ning hammustas sõbralikult, kuid valusasti ta põlve.

Vanemad õed Ann ja Catherine nõelusid tule juures sokke ja väike Constance tukkus korvhällis nende vahel.

„Sa tuled hilja,” ütles Ann tööd käest pannes. Ta vihkas õmblemist. „Me muretsesime.”

„Catherine ütles, et ilmselt oli lihapoes järjekord,” teatas Mary, „aga *mina* ütlesin, et pigem võtsid röövlid su kinni. Kas see poleks mitte vahva olnud?”

„Arthur, *miks* sa hilja peale jäid,” uuris Catherine, tulekuma tõsist nägu valgustamas. „Ja mis asjad need veel on?”

„Lilled!” kilkas Caroline õhku hüpates, et kingitud eerikatest ja piimohakatest kimpu kätte saada. „Minu lilled!”

Titt hakkas Caroline'i vaadates naeru pugistama ja ajas sellega omakorda Mary naerma. Arthurgi naeratas laialt. Ta polnud jõudnud veel saapaidki jalast võtta.

„Õhtusöögi ajal jutustan kogu loo,” lubas ta. „Ma viin selle nüüd ema kätte.”

Ta näitas lihunikult saadud pakikest. Saapad jalast lükanud, andis ta lilled Caroline'ile ja läks kööki ema juurde. Ema põsed õhetasid pliidil keeva poti aurust ja ta tumedad juuksed kippusid patsist välja pugema.

„Oh, Arthur!” ütles ema ja ta näole ilmus soe naeratus. „Täpselt õigel ajal.”

„Siin pole palju,” sõnas Arthur väikest lihatükki üle andes. „Palun vabandust, et rohkem ei saanud.”

Ema naeratus ei hääbunud, ehkki ta pilgus välgatas miski. „Ma olen harjunud eimillestki midagi tegema,” vastas ta. „Pealegi astus proua Gillies siit läbi ja tõi peotäie kartuleid, mis neil üle olid jäänud. Meil tuleb pidusöök!” Ta lisis häält tasandades: „Kas sa ei võiks minna ja vaadata, kas papa ka meie seltsi tuleb?”

Arthur pingutas kõvasti, et vastus muretult kõlaks. „Muidugi.”

Kui ema end uuesti aurava poti poole pööras, hiilis Arthur kikkivarvul mööda koridori õige pisut paakil ukse poole. Ta piilus tuppa ja nägi isa kirjutuslaua taga istumas, pea käte vahel. Ta juuksed olid kammimata ja õlad kühmus. Seinale oli kleebitud igasuguseid ajaleheväljalõikeid, mille ta inspiratsiooniks alles oli hoidnud, lisaks veel ta enda joonistused haldjatest ja mäekollidest

ja muudest fantaasiaolenditest. Isa ümber põrandal vedelesid kokku käkerdatud paberilehed ja mitu tühja klaaspudelit.

Isa lähedal molbertil oli visand koletisest, kelle vestiesise kohal paistsid paljastatud hambad. Härra Doyle illustreeris lasteraamatuid ja oli lõpetamas tööd „Kaunitari ja koletise” uue väljaande jaoks. Vähemalt oleks ta pidanud seda tegema.

Isa haigus ei mõjutanud keha, nagu näiteks tuulerõuged või tuberkuloos. Pigem oli ta meel haige, nii et härra Doyle’ist, keda Arthur mäletas ja ikka veel armastas, oli järel vaid hale vari.

„Isa?” küsis Arthur. „Kas sa koos meiega sööma tuled?”

„Täna mitte, mu poiss.” Arthuri isa ei liigutanud end natukestki. „Mul on palju tööd ja vähe söögiisu.”

Arthur oli ette näinud just sellist vastust, aga igatses sellegipoolest kunagist isa tagasi. Ta taandus ja pani enda järel ukse vaikselt kinni.

Nõnda siis istuski laua ääres ainult kuus Doyle’i – kui tita nende hulka lugeda, siis seitse – ja neil kõigil olid ühesugused kastanpruunid sasipead, kollakasroosa nahk ja täpselt ühtemoodi üksik põselohuke vasakul põsel. Proua Doyle jagas vedela supilurri kaussidesse ja murdis igale lapsele tükikese leiba. Arthur märkas, et endale ei jätnud ema midagi.

Supp oli lahja ja leib kõva, kuid seekord oli tõesti pidusöök laual. Arthur oli õnnest lõhki minemas, kuulates siit ja sealt kostvaid naerupahvakuid, vaadates küünlakuma valgel õdede naeratusi ja seda, kuidas ema ahhetas, kui Arthur plehku pannud lapsevankrist jutustas.

„Räägi nüüd uuesti,” palus Catherine kulme kortsutades, „kuidas sa aru said, et see naine minestab kohe?”

„Räägi uuesti neist hobustest!” nõudis Mary, kes armastas üle kõige vägevaid katastroofe. „Oled sa *kindel*, et keegi ei saanud viga?”

Nii oli peaaegu võimalik ära unustada tühi tool laua otsas ja vaikne vaim varjus.

Pärast õhtusööki jätkasid Ann ja Catherine oma nõelumistööd, Arthur aga viis Caroline'i ja Mary logisevast trepist üles kõigi laste ühisesse magamistuppa ja pani nad voodisse. Siis istus ta õdede juurde ja jutustas neile järgmise peatüki „Rüütelliku kannupoisi ja omamoodi mõõgamehe Timothy Tay mõõga ja mantli lugudest”, mille ta ühel õhtul välja oli mõelnud, et aidata Maryl magama jääda – just nagu ema oli tavatsenud teha teda ennast unele sättides.

Kui Caroline vaikselt nohises ja Mary silmad olid kinni vajunud, läks Arthur tagasi kööki, kus ema nõusid pesi, ja hingas sügavalt sisse.

„Ma lähen homme ja küsin härra Frazerilt tööd,” ütles ta. „Paistab, et tal on poes abi vaja.”

Arthur oli arvanud, et emale oleks see rõõmustav uudis, aga ema hoopis tardus paigale. Kui ta pojale otsa vaatama pöördus, oli ta ümaral näol valu, aga silmis raevukas otsustavus.

„Arthur,” ütles ta karmilt. „Seda ei pea sa tegema. Ma tean, et sa tahad endale enamat. *Mina* tahan sulle enamat. Sa oled seda väärt, et koolis edasi käia.”

„*Sina* oled seda väärt, et supi kõrvale leiba süüa,” vaidles poiss. „Ja Ann ja Catherine väärivad uusi sukki. Keegi selles peres peab raha teenima.”

Ema raputas pead. „Aga sina, Arthur – sinu saatuseks on midagi tähtsat.”

Arthur müksas õlaga ema õlga. „Aga ema, perekond ongi ju kõige tähtsam.”

Ta mõtles seda siiralt. Sellegipoolest pugesis sel õhtul voodisse heites talle kähku pähe kõik mõtted, mida ta päeval nii pingsalt oli sealt tõrjunud. Küsimused maailma kohta, mis oli täis lahendamist ootavaid mõistatusi.

Nendele küsimustele vastuste otsimine ei ole sinu töö, ütles ta endale karmilt. Mitte praegu. Võib-olla üldse mitte kunagi.

Lõpuks jäi ta magama.

Aga see oli rahutu uni, mis katkestati järgmisel koidikul niusuguse lärmiga, et terve maja vappus.